

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

261. ԵՐԱԿԱՆԻ ԲՈՒԺԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ.

Այս բոլորը կը քաղաքի առաքելին խօսացերէն, որ կ'ըսէ. և յժմ տեսանեմք ընդհայելի օրինակաւ, այլ յայնժամ զէմ յանդիմոն, այժմ խնդմուտ եմ փոքր իշտուէ, այլ յայնժամ գիտացից որդէս և նորդ ծանեալ զիս (Ա. Կորնթ. ԺԴ. 12), ուր վերջին խօսքերը չափազանցօքին կը ցուցնեն առաւելութիւնը, որովհետեւ անկարելի է որ առնձմնաւոր արարածը անսահման Արարթիին հաւասարի: Առոր է որ կը վերաբերի նաև Յովհաննու խօսքը «Գիտեածք զի յորժամ նա յայտնեցի, նման նմա լինելոց եմք, զի տեսանելոց եմք զնա որդէս և էն» (Ա. Ցովէ. Գ. 2), և նու դարձեալ հարկ է տեսանելը որոշել իմանալիէն, որովհետեւ տեսութիւնը որշափ ալ կատարեալ ըլլայ իմացութենէն: Խոկ վարձուց անհաւասարութեան կ'ակնարկէ Քրիստոսի սա խօսքը թէ մի տան հօր իմոյ օթևանք բազումք՝ մեռ (Ցովէ. ԺԴ. 2), ուր յայտնապէս կը զիսյէ Պողոս ըսելով: Այլ փառք են արդական և այլ փառք լուսնի, այլ փառք աստեղոց, և աստղ քան դաստի աստել է փառօք (Ա. Կորնթ. ԺԸ. 4): Նոյնը նաոր է քաղել նաև սո խօսքէն: Շիյուննեան կայ և նոյ ինձ արդարութեան պատկին, զոր հատուցն ինձ յաներն՝ յայնմերկ արդարութեանը (Բ. Տիմ. Գ. 8): Վասնցի արդարութեան պատկին պէտք է համեմատել իրաւանչթւրին արդիւնքներուն:

262. ՄԱՐՈՒՑԵԱԼՆԵՐՈՒԻՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ. Գալով այս խնդրոյն թէ արդարները ինչպիսի մարմին պիտի ունենան իրենց արքայութեան մէջ, սովոր ննք ըսել թէ տնանք պիտի անհնան փառքի ձիրքեր կամ փառաւորեալ մարմիններ, նման Քրիստոսի՝ եթ առաջնունքն վերջ ունեցած փառաւորեալ մարմինին, Դպրոցականները այս ձիրքերը սովոր են չորսի

բաժնելու ։ անցաւորութիւն, թափանացութիւն երագութիւն պայծառութիւն, զորա Յաթնացին հօթուի կ'աճեցնէ և կը թուէ ։ կաղեցկութիւն, արագութիւն, աւգնութիւն, պատառութիւն, անմահութիւն, իսկ առաքեալը այլուր յառաջ բերուծ խօսքերուն մէջ կը թուէ անաղականութիւն, Փառաւորութիւն, զօրութիւն, Գոգնարութիւն (Ա. Կորնթ. ԺԸ. 43), որոնց մասին պէտք չկայ երկարաբանելու, միայն թէ ըստ պահանջից իրենց նորոգ գրութեան՝ այլևս պիտի չլուծեալին անոնց և պիտի չունենան այս պէտքերն ու կարիքները զորս կ'ունենային այս կետնքին մէջ:

Խոկ մարմնական գույութիւննին տես չուշ պիտի չկորսոնցնեն, որպէսզի մարդ մինին էութիւնն ալ չկորսուի, բայց անոնց առարկաները և հանգամմանքները պիտի առարկերին այժմեան կացութենէն, և երբ, ըստ Պօղոսի խօսքին, Առգեսութիւնն, երկնաւորն ու մարմնաւորը պիտի ընկղզմին իմանալիքին և նոգեսորին մէջ, բայց զգալի վայելքներու գաղափարը անձ պատեհ չ արգարներուն խօսացուած հոգեսորական երանութեան գաղափարից և բոլոր այս խօսքերը նորոնց մէջ զգալի վայելքներն յիշաակառթիւն կ'ըլլայ, պէտք է մեկնութիւն այտարնակութիւնուն առաջ, մկնելով բաժնունումին համար առանց խօսքին՝ Ալբրիշ զգալ ընդ ձեզ նոր ցարն քայլաւորութիւնը երանութեան որ իմոյ (Մատթ. Ի. 2. 29):

263. ԷՈՒԹԻՒՆՆ ՑԱՆՁԱՆԱՅԻՆ! Խոկ գանձավարեալներուն համար առնձմնուած առաջանքները ընդհանուր սկզբունքով բայց արդար կ'ըլլայնք զանոնք ըմբռներով իրեն հոկագրութիւնը երանութեան օբյեկտուածական տեսութիւնը՝ լրտեմ և երանութեանց, աժուռածային տեսաւթիւնն զրկումն ևս պիտի ըլլայ լրտեմ զանոնք պարտաւթեանն Ս. Գրոց այս խօսքերը նորնք կը յիշեն զգատնջանա յուրի տեսակունաց (Մատթ. Ի. 2. 46), և խօսելով զեկեանին մասին կ'ըսեն, ուր որդէն նոցք ոչ նեռանի և գուրը ոչ շիշանի (Միք. Պ. 49), մեզի կը հասկցնեն թէ բայց զըրս կուօքին գատապարտութենէն, գժոնքին

մէջ գրասահման տանջանքներ ալ կամ, ու բանցածի կը մատասահն գասապարտեալնեռ որոշ մարթիները, Արգարեա երբ երաս նորթեան մասին է խօսքը, անհնար է ըստը և է որեւ զգալի համար գրնար բան մը ասեցնել Ապարանը նորթեան վայելք Ներքան վրայ, քայլ նորդ չ հնաց կրնար խորի յառակրան և պատճենարուն վրայ ու որովհետի պրկամը բացառակի բան մը ըրբարդի ու ուստի վրայ որ վայ ցաւեր և առանուաներ ուսեւցուին, միշտ անդ կը մեար զգալի տանջանքներաւ Բնաւ ուսպ րեմ անհաղի չե ընդունի իրականուա թիւնը զգալի ու տանջանքներուն ու ուսուա հուրտի և որդակ կը պատկերացուին Որու գով ոսկորական է խզի խայթը իմանալ, իսկ հուրը կը ներկայացնէ լրումն ու ամս փոփումը բոլոր զգալի տանջանքներուն:

264. ԶԴԱԾԻ ՑԱՆՑԱՆՔ - Դժմաբք զգալի հուրը առիթ կ'ըրլու ինչ ինչ քը մա ռարութեանց, որոնց մէջ ատաջինը այն կը համարանի թէ բնչպէտ անձիւթական հոդիները իրանա տանջառի նիւթական հուրէն: Բայց այդ գժաւարութիւնը, որ յանարի կը յածի բերուններու մէջ, աւելի զավուժականներու գրութեան դէմ կը նայ ուղղուի, վատնզի անոնք նիւթական հուր կ'անթաշրջն դժախքին մէջ և յարութեանքն աղ որապաշտը կը առնին հագիները, մինչ մէր հնապանն գրասթեան մէջ գժաւարութիւն չկար այդ մասին, քանի որ անոր մէջ կ'ըստի թէ գատառա պանի համար յարութիւն առած մեղաւոր ները կը տանջուին գեհեանին հուրով ը Բայց այն առեն ալ կը նարգուի թէ ինչ կը այդ որ անսպասութիւն կը վասի և անչփ կը մնար, ինչո՞վ կ'արծարծի, ինչ չո՞վ կը սանի: Թէ զգակա ոչ մէջ պէտք և այս գիտար կայ բազդատելու յետ յարութեան կափութիւնը ներկայի պահանջներուն հետ, սա կայն և ույնպէս պէտք է աւելցնել թէ գժութաքի համար յիշ մատակաւած բոլոր մանրամասնութիւնները Ակիզիս հուր, կը ըստում ատամոնց, զշագիւղի խաւոր, անհամեմատ ժոհանուառութիւն, անցուցի տեսիներ, կապանք, կտառանք - տաէնքն ող այլորդագիս բացատրութիւններն են իմանալի պատթներուն:

265. ՓԱՍ ՅԱԼԻՒՏԵԱԿԱՆՈՒԹԻՄՆԵ թէ պատթներուն և թէ կրանութեանց բաց մանաւանց, պատթներուն մարթուն նուկանութեան նոմար ուրիշ բան չենք կրնաց պաել մենք և թէ ոչ բազե ճշմար ուսթեան մայտնութիւնը այն վայրկիանու ներքն զար վայրից յատա քրինք Ասմենի աւելի նորդ չե հակառակ նուստ պատեց նութիւն նուսպաման վեներէն վատեղ լուի, և ըստ զար որինակ թէ պէտք ուսկան բանը վախճան ու պէտք է ուր նենայ: Ոչ մէկ բնագանցուկան ճշմարաց թիւն չի պահանջներ աւդպայսի հետեւու թիւն մը, ու ոչ մէկ կերպով չ'ապացուց ուիր թէ անջնունակ է նիւթը անընդհատ ական աւելի ստորդ բատով՝ մշտնչենուուր րութիւն: Այդ հանգամանքը անցաւուր այս աշխարհի կը վերագրեն բնագէտ նիւթը՝ հաստատելով թէ ոչինչ կ'անչունայ, այլ միայն կը բազազըսի, կը տարբառ զադրուի և կը վերարադարձուի շարուն կակապէսն նաև աշխարհի կաստրած բակ պիտի շնասինանք անոր չնչացամք, այս այժմեան գրութեան խոնդորումը և ուրիշ, նոր և ասրբեալ գրութեան մը փոխունցամբ ևսկ թէ ինչ, և լուծուիմն գիրաւա, կը նորացաւի, նուսպաման վեները ուսպականութենէն և ներքին կապահցաւ թեանց զարութենէն, այնպէս որ նորի չի մնարած արտօքին և ոչ ներքին ուսիթի ներու, սրանցմէ բառաջ գայ նիւթին են տարթերուն լուսաւիլը:

1 Բայց թէ որու պիտի հնարաւոր թէ նայր չի ընտա գուցնել ներկայէն, իսկ ինչ որ ապառնին է՝ հաստատուած է բարձութեան հաստատուի և Թիւստափեա տապելոց կանխազեկոյց վարդապետութիւններով և ոչ թէ բնական կամ նիւթական ցուցման վեներով:

266. ԱԽՏԱՐԱՆԻՆ ՆԱԿՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆՆ Թիւստափի գատառապանին նկարութքուն թեան մէջ պարզապէս բաւիրենական կը կոչէ դաստաւանները, ու եկեղեցին պար զապէս յաւիտենական կ'ըսէ զմինիքն համար: Բայց կան մատողներ, որոնք հիմաւելով ատառածայի արդարութեան

վրիժուց լրման և աստուածային ողորման մասնակին, ինչպէս մարդկային գործոց չափուարութեան փաստերուն վրայ, կը յօժարին ըսել թէ ուր ուրիշ պիտի անցնի դժոխքը, և բոլոր հոգիները պիտի հասնին երկնային երասնութեան։ Մակայն այս կարծիքը հէ հիմնը բայց չափուար մեղաց անչափ պատիժներուն հետ անհամեմատութեան վրայ, և չառ հիմնուոր չէ, որովհետեւ անչափ Առուածոյ դէջ գործուած չարիքը, ըստ ազիղ բանին, անչափ է, իսկ եթէ կը հրմանի աստուածային գթութեան վրայ, տեկողոր է այդ բարեպաշտական զգացումն ալ, զար կարելի չէ ընդդէմ հանել Քրիստոնի խօսքին որ յաւիտենական որսկեց առաջանքը, Առոտի ընդունելի չէ այդ կարծիքը, թէն հիներէն իսկ սմանք անհար չեն համարած զայն։

267. ՄԻՒԹԵՆ ԵՐԿՈՒ ՕԹԻՒԱՆՆԵՐ. Միւնոյն նկարագրութեան մէջ հրկու են հոգիներու վերջնական օթեանները, այսինքն հիենաց յաւիտենականք և տանշանք յաւիտենականք։ Ու յաւիտենական տանշանքները պահուած են անոնց համար, որոնք ներգործական յանցանքներով մեղանչած են, որովհետեւ, կըսէ Դատաւորը, Շնորհեայ, և ոչ եաւուր ինձ ուսեեց (Մատթ. 16. 42), Միւս կոզմէ, թէ՛ Քրիստոն-քառաւ. ևթէ ոք ոչ ծննի թ ջրոյ և ի հօգայ, ոչ կարէ մատնել յարգայութիւն Աստուածոյ (Սովէ. Գ. 5); Արդ, անկնունք մանուկները և անոնց նմանները, անկնունք մնացած ապաւշները և խելայեղները, մէկ խօսքով՝ ներգոր-

ծական յանցունքի պատասխանառութեան զերծ մնացած ամէն անձ, որ չունի ոչ մկրտութիւն՝ որ քառութեան արժանանայ, և ոչ ներգործական մնզգ՝ որ զժոխքի մատնուի, ի՞նչ պիտի ըլլանոր Հռովմէականները այդպիսիներուն համար կ'ենթադրեն յատակ տեղ մը, արքայութեան և գժոխքի միջև, ուր չեն գոյնութիւն մէկին երանութիւնները և ոչ միւսին ոտնչանքները, և այդպիսի զրկման բառ ցասական վիճակի մէջ հաստատեցին անկնունք մանկանց գրութիւնը, և աեզին անունը կոչեցին Լիմպոս, լատիներէն բառէն՝ որ կը նշանակէ Ազր, թերկու ըսել ուզելով իր գուտիթ՝ գժոխքին եզերքը Բայց այդ երրորդական տեղը արտաքոյ կը մնայ այն տեղերէն՝ զորս Քրիստոս իրրե վճռական ցոյց գոււաւ, և ի գէպ չէ բնաւ յայտնեալ վարդապետութենէն գուրս նոր բան մը կողմելու, և իսկ անկնունք մանկանց համար, որոնք չունինք ներգործական ոչինչ, կան որ զանոնք բացարձակապէս կ'ենթարկեն գատապարն առութեան, ուրիշներ գժոխքի մէջ անոնց լոկ զրկումը դիրք մը կու տան, և ուրիշներ կը փափաքին ենթադրել թէ անոնց համար արտասովոր չնորիք մը պիտի ըլլայ երկինքը մուտ ունենալ . . . Բայց մենք կը բաւականանանք ըսելով թէ քրիստոնէական վարդապետութիւնը անոնց համար յայտնեալ ոչինչ ունի, և անհար է անյայտ բաներուն համար նոր յայտնութիւններ ստեղծելու։

ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔԵՊՈ. ՕՐՄԱՆՆԵՐ (Եարունակելի՝ 26)

Ն Ո Ր Գ Ա Ռ Ե Ա Կ Ն Ե Ր

Հայաստան, գուցէ այսպէս փոխացար, Որ տեղաւորուս մեր սրտերի մէջ.

Այրուած մատեանի պատառիկ դարձար, Որ վշադ դողանք ծով բդրերի մէջ.

Որ պշղունց հողդ բալիսմանի պէս Մեր կրծիք վրայ կրեմի երկիրած, Անունդ տալով մաքրուենի դարձեալ Ա. Ժիարհատարած այս ստերի մէջ։

ՄԻԼՎԱ. ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ